

Niemiecki Instytut Historyczny w Warszawie
Pałac Karnickich
Aleje Ujazdowskie 39
00-540 Warszawa
Telefon: (+48 22) 525 83 00
Fax: (+48 22) 525 83 37
E-mail: dhi@dhi.waw.pl

www.dhi.waw.pl
f/DHIWarschau/

28 kwietnia 2020 | godz. 14.00

Prof. dr hab. Andreas Rutz (Drezno)

Przestrzeń a władza w Świętym Cesarstwie Rzymskim w średniowieczu i epoce wczesnonowożytnej

Kategoria „przestrzeni” zyskała w ostatnich latach nowe znaczenie dla nauk o kulturze. Także badania historyczne stały się beneficjentami owego spatio turn i kładą obecnie nacisk na konstrukcję przestrzeni przez protagonistów w rozmaitych epokach. W książce *Die Beschreibung des Raums. Territoriale Grenzziehungen im Heiligen Römischen Reich* z 2018 roku Andreas Rutz stara się wymierzyć na nowo relacje między przestrzenią a władzą w kontekście tej aktualnej dyskusji metodycznej: jednoznacznie określone granice są jednym z istotnym elementów państwa. Od średniowiecza do końca XVIII wieku były one opisywane werbalnie, zaznaczone materialnie i symbolicznie, a wreszcie również przedstawiane kartograficznie. W wykładzie zostaną dokładnie przedstawione i przeanalizowane owe procedury terytorialnego wytyczania granic oraz ich znaczenie dla powstawania przestrzeni politycznych w Świętym Cesarstwie Rzymskim. Szczególne znaczenie ma tu wykorzystywanie przez władzę map (przedstawiających granice), których zachowało się bardzo wiele i które pozwalają szczególnie obrazowo ukazać ten temat.

Andreas Rutz objął we wrześniu 2019 r. Katedrę Historii Saksonii na Uniwersytecie Drezdeńskim, a od wiosny 2020 r. będzie ponadto dyrektorem Instytutu Saksońskiej Historii i Etnologii. Studia w Bonn, Paryżu i Nowym Jorku zakończył uzyskaniem doktoratu. Po habilitacji w 2014 r. w Bonn obejmował profesury zastępcze w Münster, Bonn i Düsseldorfie i wykładał przez krótki czas w Tokio. Do jego głównych zainteresowań badawczych należy porównawcza historia krajów i miast oraz historia epoki wczesnonowożytnej. Jego obecny projekt, realizowany ze środków Niemieckiej Wspólnoty Badawczej, nosi tytuł *Partycypacja kobiet we władzy w epoce wczesnonowożytnej. Regencje w Świętym Cesarstwie Rzymskim w perspektywie zachodnioeuropejskiej*.

26 maja 2020 | godz. 14.00

Prof. dr hab. Frank Bösch (Poczdami)

Przełomowy rok 1979: podróż papieża do Polski i przeobrażenie świata

Pierwsza pielgrzymka papieża Jana Pawła do Polski w czerwcu 1979 roku jest uważana za ważny punkt zwrotny w polskiej historii najnowszej. Jednocześnie jednak na całym świecie mnożyły się wówczas zasadnicze przełomy i rewolucje, które legły u źródeł obecnych wyzwań. W wielu częściach świata religia stawała się nową siłą polityczną. Wskutek rewolucji irańskiej, a także wojny w Afganistanie, na globalną agendę wszedł polityczny islam. W Ameryce Łacińskiej teologia wyzwolenia przyczyniła się do rewolucji w Nikaragui. Dynamiki nabierała zarazem globalizacja ekonomiczna – między innymi za sprawą rynkowo-liberalnych reform Margaret Thatcher i reformy gospodarczej w Chinach za Deng Xiaopinga. W następstwie kryzysów naftowych, a także awarii elektrowni atomowej koło Harrisburga większą uwagę zyskiwały również szeroko dziś dyskutowane zagadnienia ekologiczne. Wspólną cechą tych wydarzeń było to, że stanowiły wyzwanie dla istniejących paradygmatów oraz inicjowały zasadnicze przemiany. Poczynając od podróży papieża do Polski, wykład demonstruje, w jakie interakcje wschodziły ze sobą te wydarzenia, obwieszczając początek naszej teraźniejszości.

Frank Bösch jest profesorem historii europejskiej XX wieku na Uniwersytecie Poczdamskim i dyrektorem Centrum Badań nad Historią Najnowszą im. Leibniza w Poczdami (ZZF). Jest też autorem licznych książek, między innymi o historii partii politycznych (*Die Adenauer-CDU*, 2001) i ruchów konserwatywnych (*Das konservative Milieu*, 2002), historii mediów (*Mediengeschichte*, 2011, zaktualizowana 2019, polski przekład w przygotowaniu) oraz o najnowszej historii Niemiec Wschodnich i Zachodnich (*Geteilte Geschichte*, 2015). Jego najnowsza książka: *Zeitenwende 1979. Als die Welt von heute begann* z 2019 roku miała już sześć wydań.

Wykłady wtorkowe

2020 / 1

Wykłady wtorkowe w Niemieckim Instytucie Historycznym w Warszawie w szczególności adresowane do historyków, dostępne są dla wszystkich zainteresowanych. Kilka razy w roku zapraszeni są (przeważnie) niemieckojęzyczni badacze, by prezentować ważne dokonania, koncepcje i projekty z zakresu nauk historycznych i pokrewnych. Po każdym wykładzie odbywa się dyskusja. Umożliwia to bezpośrednią komunikację z polskimi naukowcami, a także innymi słuchaczami.

Wykłady i dyskusje odbywają się zawsze we wtorki o godz. 14.00 w sali konferencyjnej Niemieckiego Instytutu Historycznego i są tłumaczone symultanicznie.

28 stycznia 2020 | godz. 14.00

Prof. dr hab. Birgit Aschmann (Berlin)

„Epoka uczuć”? Historia emocji XIX wieku

Czy wiek XIX można opisywać jako „epokę emocji”? Wykład będzie poświęcony zagadnieniu, dlaczego, za pomocą jakiego instrumentarium naukowego i z jakim pożytkiem można badać emocje w XIX stuleciu. Chodzi przede wszystkim o pokazanie, że w tej tematyce nie chodzi o miękki sentymentalizm, lecz zawsze również o twarde kwestie władzy. Uczucia są bowiem nierozzerwalnie związane z polityką. Można zatem udowodnić, że dzieje Oświecenia i Rewolucji Francuskiej da się opowiedzieć jeszcze raz, inaczej, z perspektywy historii emocji. Można ponadto rozpatrywać poczucie honoru jako zjawisko, które w szczególny sposób odcisnęło piętno na XIX wieku – w sprawach osobistych, ale przede wszystkim również w konstelacjach międzynarodowych konfliktów. Zostanie to przykładowo zademonstrowane w odniesieniu do genezy wojen prusko-francuskich. Należy wreszcie zwrócić uwagę na to, że określone emocje zawsze powracały w konstelacjach kryzysów w epoce nowożytnej. Nienawiść i lęk nie są więc uczuciami, które odgrywają szczególną rolę tylko we współczesności. Wprost przeciwnie – porównanie pokazuje, że podobne emocje odgrywały nader ważną rolę już w XIX i na początku XX wieku.

Birgit Aschmann jest profesorem historii europejskiej XIX wieku na Uniwersytecie Humboldtów w Berlinie. Oprócz rozprawy habilitacyjnej na temat narodowego dyskursu o honorze, poprzedzającego dziewiętnastowieczne wojny prusko-francuskie, opublikowała liczne książki poświęcone historii emocji, XIX wieku, monarchii i katolicyzmu. Jej publikacja *Gefühl und Kalkül. Der Einfluss von Emotionen auf die Politik des 19. und 20. Jahrhunderts* ukazała się w 2005 r., a jej najnowsze dzieło nosi tytuł *Durchbruch der Moderne? Neue Perspektiven auf das 19. Jahrhundert* (Frankfurt am Main 2019).

25 lutego 2020 | godz. 14.00

Prof. dr hab. Anke te Heesen (Berlin)

Small Forms of Talk. O ikonografii naukowca w XX wieku

W 1967 roku ukazał się tom *The Way of the Scientist*, w którym 33 wywiadam z naukowcami towarzyszą czarno-białe fotografie, ilustrujące sytuację rozmowy. Pozycja ta zasługuje na uwagę pod wieloma względami. Jest to bowiem pierwsza książka, w której naukowcy (reprezentujący nauki przyrodnicze) odpowiadają na pytania, a zarazem wypowiadają się na temat – postrzeganego wówczas nadal jako dziennikarski – formatu wywiadu. Ponadto owe wywiady zostały uchwycone przez fotograficzkę, a jej prace wizualne uzupełniają kompleks pytań i odpowiedzi. Jak doszło do tej publikacji? Jaka była idea tego tomu i jak należy umiejscowić jego ukazanie się w latach sześćdziesiątych? Wykład jest poświęcony zwizualizowanym *small forms of talk*, a także historii wywiadu jako gatunku oraz przedstawiania cnót epistemicznych.

Anke te Heesen jest profesorem historii nauki w Instytucie Nauk Przyrodniczych Uniwersytetu Humboldtów w Berlinie. Prowadzi badania w dziedzinie historii nauk humanistycznych, dziejów kolekcjonerstwa i muzealnictwa oraz wzajemnych relacji sztuki i nauki. Obecnie zajmuje się historią wywiadów badawczych. Jej najnowsze publikacje to *The newspaper clipping. A modern paper object* (2014) i *Teorie muzeum* (2012, wyd. polskie w serii NIH Klio w Niemczech 2017).

31 marca 2020 | godz. 14.00

dr Bernhard Struck & Marcel Koschek (St. Andrews)

Polscy esperantyści jako lokalni internacjonalści? Ruch esperancki w Europie Środkowo-Wschodniej od lat 80. XIX wieku do 1930 roku

Ludwik Lejzer Zamenhof. Samo nazwisko budzi z reguły następujące skojarzenia: esperanto, Białystok, Polska, język uniwersalny. Dzięki swoim dwóm pierwszym publikacjom – *Unua Libro* (1887) i *Dua Libro* (1888) – „doktor Esperanto” uchodzi za twórcę tego języka i ojca ruchu esperanckiego, znajdującego od ok. 1900 roku zwolenników w Niemczech, Wielkiej Brytanii, Francji, Szwajcarii, Belgii i Holandii. Kim jednak byli wcześnie polscy esperantyści? Jak nawiązywali ze sobą współpracę w Polsce i poza Polską na szczeblu lokalnym, regionalnym, narodowym i transnarodowym? Jakie znaczenie i jaką funkcję miało esperanto dla pierwszych pokoleń polskich esperantystów? Bernhard Struck i Marcel Koschek przypatrują się w tym wykładzie polskiemu i środkowoeuropejskiemu ruchowi esperanckiemu przez pryzmat rozmaitych płaszczyzn i przestrzeni – międzynarodowych kongresów, lokalnych stowarzyszeń esperanckich, czasopism i korespondencji.

Bernhard Struck Associate Professor in Modern European History na Uniwersytecie St. Andrews (UK). Stopień doktora uzyskał w 2003 r. na Uniwersytecie Technicznym w Berlinie i Université Sorbonne. Bernhard Struck jest dyrektorem-założycielem Institute for Transnational & Spatial History w St. Andrews. Prowadzi badania w dziedzinie badań historycznych nad podróżami, koncepcji przestrzeni, historii nauki, historii porównawczej i transnarodowej. Od 2019 r. kieruje projektem *Esperanto and Internationalism, c. 1880s–1930s*.

Marcel Koschek studiował historię i nauki polityczne w Würzburgu i Bonn. Od 2019 r. jest doktorantem na University of St. Andrews. Obecnie pracuje nad projektem zatytułowanym *Local Internationalists. Polish and Central European Esperantist Networks between the local, national and global, 1880–1920s*.